

KİLİSLİ HÂMÎ VE DÎVÂNÇESİ

Kilisli Hâmî and His Divanche

Armağan ZÖHRE*

ÖZ

Türk edebiyatının kültür hazinelerinden biri olan “divan”ların tespit edilmesi ve incelenmesi özelde Divan edebiyatının genelde ise Türk edebiyatının tarihi süreç içerisinde hangi aşamaları kaydettiğinin ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Kilis, Osmanlı coğrafyasında önemli kültür merkezlerinden biridir. Bu kültür çevresinde birçok divan şairi yetişmiştir. Fakrî Dede, Hâkî, Kâ’il, Rûhî, Mehmed Emin Vahid Paşa, Celal Paşa, Zihnî, Bekir Vahîd Efendi, Lütfullah Hâzım, Şeyh Abdullah Sermest Kilis’te yetişen divan şairlerinden bazılarıdır. Hâmî de Kilis kültür çevresinde yetişmiş taşralı bir şairdir. Çalışmamızda, esas adı Abdülhamit Sağıroğlu olan şairin hayatı, edebi şahsiyeti ve tek nüshası elimizde bulunan divançesi ile ilgili bilgi verilecektir. Böylelikle Kilis’in ve Türk edebiyatının değerlerinden biri olan Hâmî bilim dünyasına tanıtılacak ve divan şiiri araştırmacılarının faydasına sunulmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Divan Edebiyatı, Kilis, Hâmî, Divançe

ABSTRACT

The identification and examination of "divans" one of the cultural treasures of Turkish literature, is very important in terms of revealing the stages of which Turkish literature has recorded especially in Divan literature in the historical process. Kilis is one of the important cultural centers in Ottoman geography. Many divan poets grew up around this culture. Fakrî Dede, Hâkî, Kâ’il, Rûhî, Mehmed Emin Vahid Paşa, Celal Paşa, Zihnî, Bekir Vahîd Efendi, Lütfullah Hâzım, Şeyh Abdullah Sermest are some of the divan poets who grew up in Kilis. Hâmî is also a provincial poet trained around Kilis cultural environment. In this paper, information will be given about the life and literary personality of the poet whose real name is Abdülhamit Sağıroğlu and the divanche that we have in his unique copy. Thus, Hâmî

¹ Bu makale 24-26 Ağustos 2017 tarihlerinde Budapeşte’de gerçekleştirilen Humanities and Social Sciences Conference adlı konferansta “Kilisli Hâmî And His Divan” başlığı ile sunulan, tam metni yayınlanmayan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir.

*Yrd.Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
armaganzohre@kilis.edu.tr

who is one of the values of Turkish literature will be introduced to the world of science, and will be presented to benefit of the Divan poetry researchers.

Keywords: Divan Literature, Kilis, Hâmî, Divanche

GİRİŞ

Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlılar tarafından fethedildiğinde Azaz'a bağlı bir köy konumunda olan Kilis, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Canbolat ailesinin buraya yerleştirilmesi ve Kilis'in bu aileye yurtluk-ocaklık olarak verilmesi ile belirgin bir şekilde gelişmeye başlamıştır (Tuncel, 2002: 6).

Kilis'te edebî çevrenin ve Dîvân edebiyatı geleneğinin oluşması konusunda Hasan Şener, Kilisli Zihni Divanı adlı çalışmasının giriş bölümünde Kilis'te bulunan çok sayıdaki tekke, cami, mektep ve medreselerin âlim, şair ve mutasavvıfların yetişmesine büyük katkı sağladığını belirtir. Bununla birlikte edebî sohbetlerin yapıldığı odalar, şiir okumanın Kilisli gençler arasında bir âdet ve gelenek olması ve âşık atışmalarına benzer karşılıklı beyit ya da şiir okuma yarışlarının düzenlenmesinin Kilis'te edebî ortamı hazırlayan etkenler olduğunu söylemektedir (Şener, 2014: 11-12).

Mehmet Fatih Köksal ise Kilisli Lutfullah Hâzım ve Divançesi adlı çalışmasında, Kilis'in daha eski şairleri ve divan şiiri geleneğini oluşturan ve geliştiren kadim üstatları olduğunu belirterek Kilis ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde geleneğin izlerinin görülmesinde en önemli etkenlerden birinin Nâbî, diğerinin ise Fuzûlî olduğunu şöyle açıklamaktadır:

“Klasik edebiyatımızın Güneydoğu Anadolu bölgemizde bugün dahi izlerinin görülebilmesinin bize göre en önemli etkenlerinden biri de kuşkusuz ki Nâbî faktörüdür. XVII. asrın bu büyük evladının Urfa'dan neş'et etmesi, bu bölgeye yüzyıllar sürececek bir renk ve canlılık katmıştır. Nâbî tesiri, bu yöreden yetişmiş şairlerin hemen hepsinin edebî kişilikleri üzerinde açıkça kendini göstermektedir. Bu tesir, Nâbî'nin kendi çağında olduğu gibi Nâbî sonrasında da artarak süregelmiştir. Keza, coğrafya ve tarih bakımından Nâbî'ye göre biraz daha uzak kalsa da yine bu bölgenin bir başka Türk'ü Fuzûlî de yöre şairlerinin hayranlıkla takip ettiği, şiirlerini ezberine aldığı, onlara nazireler, yazdığı bir büyük sanatkâr olarak klasik şiirimizin mezkûr sahadaki zenginliğine katkı yapan önemli bir başka etken olarak anılmalıdır.” (Köksal, 2016: 11).

Türk edebiyatının kültür hazinelerinden biri olan “divan”ların tespit edilmesi ve incelenmesi özelde Divan edebiyatının genelde ise Türk edebiyatının tarihi süreç içerisinde hangi aşamaları kaydettiğinin ortaya çıkarılması açısından oldukça önemlidir. Kilis, Osmanlı coğrafyasında önemli kültür merkezlerinden biridir. Bu kültür çevresinde birçok divan şairi yetişmiştir. Fakrî Dede, Hâkî, Kâil, Resîm, Rıfkî, Rûhî, Mehmed Emin Vahîd Paşa, Celal Paşa gibi tezkirelerde ismi geçen¹ Divan şairlerinin yanı sıra çalışmamızın konusunu da teşkil eden Hâmî gibi ismi tezkirelerde anılmayan şairler de bulunmaktadır. Esas adı Abdulhamit Sağıroğlu olan Hâmî'nin elimizde bulunan divançesinin tek nüshasının transkripsiyonu ve incelenmesi ile ilgili çalışmamız devam etmekte olup bu makalede el yazması nüshanın tanıtımı yapılacak ve divançede yer alan şiirlerinden örnekler verilerek şairin edebî kişiliği açıklanmaya çalışılacaktır.²

Mecmû‘a-i Hâmî

Kilisli Hâmî'nin şiirlerini topladığı mecmua, Kilis'in önde gelen araştırmacı ve yazarlarından olan Hasan Şahmaranoğlu ve Nihat Ferah tarafından bulunmuş olup Mehmet Tektuna'nın şahsi arşivinde korunmaktadır. İncelenmesi için tarafımıza verilmiş olan mecmuanın başında bir fihrist bulunmaktadır. Mecmuada yer alan ilk şiir;

Ey varlığın şâhidi zi-rûh-ı cemâdât

Ey birliğin kâni‘i akvâm-ı cemâ‘ât

şeklinde başlayan 45 beyitlik bir münacattır. Mecmuanın sonunda ise aşağıdaki beyit bulunmaktadır:

Ey tabîb-i dâ‘î cehletme tegâful dikkat et

Dinle her ‘a‘zâsını mutlak riyâset derdi var

20x15cm dış ölçülerinde, 148 varaktan oluşan mecmuada çizgili, çizgisiz ve kareli; kahverengi ve beyaz renkli kâğıtların kullanılması mecmuanın sonradan cilt haline getirildiği ya da içerisine sonradan eklemelerin yapıldığını düşündürmektedir. Mecmuada siyah, mavi, kırmızı, yeşil renkli mürekkeplerin yanı sıra kurşun kalem de kullanılmıştır. Nüsha rik‘a hattıyla kaleme alınmıştır. İç ölçüler ve satır sayıları muhtelifdir. İlk 17 varığın sol tarafı rutubetten etkilenmiştir. Bu durum bazı beyitlerin sonlarında okuma zorlukları ve imkânsızlıkları oluşturmaktadır. Ancak rutubetten etkilenen kısımların bazılarında ya şair ya da nüshayı elinde bulunduranlar tarafından Latin harfleri ile beyitlerin okunamayan kısımları yazılmıştır.

1 Daha fazla bilgi için bk: Şener, H. (2014). Tezkirelerde Adı Geçen Kilisli Divan Şairleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 24, S. 1, Sayfa: 33-47.

2 Çalışmamızda şairin edebî kişiliğini yansıttığını düşündüğümüz beyitlerin dâhil olduğu şiirler tamamıyla verilmiştir. Böylelikle şairin şiirlerinden örnekler de görülmüş olacaktır.

326 / Armağan ZÖHRE

Elimizde tek nüsha olarak bulunan eser mürettep bir divan görünümünde olmamasına rağmen gazeller kısmında sayfa başında kafiye harflerinin belirtilmesi, her harften kafiye kullanarak en az bir gazel yazılması ve bazı varakların yazılmak üzere boş bırakılması şairin mürettep bir divan oluşturma isteğinde olduğunu göstermektedir. Ancak fihrist bölümünde şair kendi el yazısı ile “Mecmû’a-i Hâmî” tabirini kullanmaktadır. Hâmî birçok nazım şekli ile şiir yazmıştır. Mecmuada kullanılan nazım şekilleri sayıları ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Nazım Şekli	Şiir Sayısı
Mesnevi	7
Kaside	6
Gazel	86
Terkib-i bend	1
Terci-i bend	2
Müseddes	1
Muhammes	1
Tahmis	8
Kıt’a /Tarih	88
Müfred	7
Dörtlük/Hece Vezni	2

Kilisli Hâmî ve Edebî Kişiliği

Esas adı Abdülhamit Sağıroğlu olan Hâmî, Lutfullah Hâzım’ın kardeşi, Sağıroğullarından Abdunnâfi Efendi’nin oğludur. 1879 tarihinde Kilis’te doğan Hâmî ilköğrenimini Kilis’te tamamlamış, Kilis’te medreseye başlamış ancak medrese tahsilini Halep’te bitirmiştir. İyi derecede Arapça ve Farsça bilen şair geçimini çiftçilikle sağlamıştır. Şairin vefat tarihi 1957’dir (Başçılar, trsz : 201).

Ağabeyi Lutfullah Hâzım Efendi’nin bir divan ya da divançe oluşturmamış şiirlerini ağabeyinin ölümünden sonra onun dağınık evrakı arasında bulan, tanzim eden ve bu şiirleri Mecmû’a-i Lutfi olarak adlandıran Hâmî, ayrıca Lutfullah Hâzım Efendi’nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında da bilgiler vermiştir. (Köksal, 2016: 8-19). Ancak ne yazık ki şairin kendi hayatı ile ilgili bilgilerimiz şimdilik bunlarla sınırlıdır. Şairin hayatı hakkında bilgi alabileceğimiz yerel kişi ve kaynaklara ulaşma çabamız devam etmektedir. Divançesinden hareketle şairin edebî kişiliği hakkında şunları söyleyebiliriz:

1. Hâmî, Divan şiirinin kültürel birikimine hâkim bir şairdir. Divançede bulunan şiirlerinin önemli bir kısmını oluşturan gazellerinde aşk, sevgili ve rakip sıklıkla işlenen konulardır. Aşağıdaki gazel buna bir örnektir:

Gazel

(mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün/ mefâ'îlün)

Nola ol mâh ile bir şeb doyunca hasb-i hâl etsem
Ana ağyâr fikrin söylesem def'-i vebâl etsem

O yârin bezm-i 'ıyşın görmedim ağyârdan hâlî
Gör ey zâhid beni ma'zûr 'arz-ı infî'âl etsem

Nedendir meyli bilmem yârin ağyâr-ı bed-efkâre
Beni ta'n eyleme vâ'iz bu hâli kıl [u] kâl etsem

Nedir yâdı bilinmez zevk alır dil yâd-ı mâhîden
Bulur gönüm tesellî geçmiş eyyâmı hayâl etsem

Hayâl-i hatt-ı hâli bâ'is-i fart-ı cünûnumdur
Aceb mi böyle Hâmî tarh-ı nazm-ı bî misâl etsem

2. Şairin oğluna yazdığı 78 beyitlik “Oğluma Nasîhatname” başlığını taşıyan şiirinin yanı sıra iki adet Nümûne-i Ahlâk başlığı ile yazdığı şiir ve “Türk Gencine” ve “Gençliğe” başlığını taşıyan şiirlerinin mevcut olması onun didaktik yönünün olduğunu göstermektedir.

Gençliğe

(Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün/Fâ'îlün)

Eyle tahsîl-i ma'ârif hikmet-i hilkat budur
Tâlib-i feyz-i kemâl ol mâye-i rif'at budur

Mâl u câh u 'ilmine göz dikme gayrın gayret et
Ma'rifet san'at ticâret bâdî-i servet budur

Vâlidindir bu vatan sen dahı bil evlâdısın
Emrine kâ'im ol anun bâ'is-i cennet budur

Her taraf vîrânedir mülkün çalış i'mârına
Sen sağ oldukça mükellef olduğun hizmet budur

Hall u âsân eylemiş her müşkili 'azm ü sebât
Sâbit ol 'azminde me'yûs olma ciddiyyet budur

Düşme tedbîr-i umûrunda hatâya dikkat et

328 / Armağan ZÖHRE

Sen yine nakş-ı cebîne râzı ol hikmet budur

Sâdık ol va‘dinde hulf etme riyâdan et hazer
Şahs için fahr-i mübâhâta sezâ haslet budur

Kibrden eyle tevakkî‘ meskenet ‘arz eyleme
Tut tevâzu‘ dâmenin esbâb-ı ‘ulviyyet budur

Kimseyi incitme incinmek değilse maksadın
Hürmet et her ferde mikdârınca haysiyyet budur

Hakkı istihdâf eyle kîn ü garazdan sâlim ol
Tâ ki vicdânın mu‘azzeb olmasın râhat budur

3. Münacat, naat gibi türlerde şiir yazması, miraç hadisesini şiirine konu etmesi onun dinî ve tasavvufî bir yönünün de olduğunun göstergesidir. Divan şiiri geleneği içerisinde zâhid tipini eleştiren rind/şair edasıyla kaleme aldığı “vâ‘iz” başlığını ve redifini taşıyan gazeli bu bağlamda zikredilmeye değerdir.

VÂ‘İZ

(Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/Fe‘ilün)

Ders iderken yine Kur‘ân-ı Kerîmi vâ‘iz
Çekdi tecvîd ile rahmânı rahimi vâ‘iz

Resm-i âdâb-ı salâtı idüp icrâ andan
Okudu âyet-i dil-sûz-ı cehîmi vâ‘iz

İtdi mefhûmunı takrîr azâbı taksîm
Ayrıp hissesine dâr-ı na‘îmi vâ‘iz

Kevseri nûş iderek kendisi bardaklarla
İçirir halka kırık tasla hamîmi vâ‘iz

Yerin altında deniz var imiş üstinde balık
Anın üstinde görür gâv-ı ‘azîmi vâ‘iz

Yüzdirir cildini fetvâlar ile sonra yine
Gezdirir hem deri omzunda Nesîmi vâ‘iz

Bindirir at gibi bir zât-ı şerifi yeridir
Urarak kırbacı dîvâr-ı cesîmi vâ‘iz

Ramazân oldu mı zencîr ile bağlar ayağın
Bırakır ‘ıydde şeytân-ı racîmi vâ‘iz

Müslim-i hâzık arar hastaya yoksa ölsün
Gayr-i müslim diye men‘ itdi hekîmi vâ‘iz

Müskirât olsa ‘ilâcında tabîbin şâyed
İçse sevk eyler o dem nâre sakîmi vâ‘iz

Müslümânım didi yâ bitdi iş artık yan yat
Sanki hakk eyledi Firdevs-i ‘alâyı vâ‘iz

Müslümânlıkla ‘atâlet ikisi tev‘em mi
Ne kadar hırpalamış dîn-i kadîmi vâ‘iz

Rızk-ı maksûmını meydâna getir sa‘yinle
Yine vird eyle sen Allâh kerîmi vâ‘iz

Sâde tevhîd değil dinde fazîlet lâzım
İlm ü ahlâkı oku kalb-i selîmi vâ‘iz

Müslümânlıkda asıl derd oralıktan başlar
Niye açdın bize bu bahs-i elîmi vâ‘iz

Evvelâ illeti bul sonra tedâvîsine bak
Ne çıkar söylemeden hilm-i halîmi vâ‘iz

Gayr-i Müslimlerin îcâdını igmâz itme
Hele bir gez de gör akvâm-ı le‘îmi vâ‘iz

Yol yapar gökde uçar bahri katar birbirine
Anla insân denilen lafz-ı umûmı vâ‘iz

Sun‘-ı Yezdânı kabâhat mi çalışmak fehme
Niçün öğrenmeyeyim bilmediğimi vâ‘iz

Hazret-i Âdeme esmâyı kim itdi ta‘lîm
Hikmet-i hilkâti bil ‘ilm-i ‘alîmi vâ‘iz

Yiri dönder ki semâlar biraz itsün rahât
Bırak artık yetişir fikr-i remîmi vâ‘iz

Şu vatan nâmına bir parçacık olsun bahs it
Geç riyâdan ne çıkar söyle samîmi vâ‘iz

330 / Armağan ZÖHRE

İctimâ'î medenî terbiyevî va'z eyle
Terk idüp meahas-ı 'aynını akîmi vâ'iz

Orucı haccı zekâtı namâzı ta'rîf it
Yetişir söyledigin kehf-i rakîmi vâ'iz

Ne vatan derdi ne millet eleminden söyle
Mütemâdî yed-i beyzâ-yı Kelîmi vâ'iz

Şu'arâya dime gâvun üzülür rûh-i Nebî
Ka'b idi çünkü anın yâr-ı nedîmi vâ'iz

Şu'arânın yine birçokların almışdı ele
Didi ez-cümle Fuzûli-i fehîmi vâ'iz

Beni tâ ki göricek karşıda Hâmî kalkup
Kürsiden indi hemân sıkı elimi vâ'iz

4. Hâmî'nin divânçesinde en çok tarih kıt'aları göze çarpmaktadır. Zira şair, tanıdık ve akrabalarının çocuklarının olmasına; tanıdık, akraba ya da meşhur kimselerin ölümlerine tarih düşürmüş, hatta mezar taşlarına yazılmak üzere kitabeler hazırlamıştır. Bununla birlikte inşa ya da tecdid edilen mimari yapılar için de tarih kıt'aları yazmıştır. Ancak divançede belki de en dikkat çekici tarih kıt'ası Stalin için düşürdüğü tarihtir ki bu onun siyasi ve dünya görüşü hakkında da biraz bilgi verebilir.

Târih ber- mürde-i Stâlin

(fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/fe'ilün)

Geldi geçdi nice Fir'avn nice Çâr Lenîn
Stalin oldu halef anlara da bî-dîn ü hayâ

Başına gördi geberdi darısı yoldaşına
Âlemin başına olmuşdı o püsküllü belâ

Bir du'â eyle ana sen de yeter ey Molotof
Sıdk ile belki kabûl ola be-hakk-ı Îsâ

Kerem et nâr-ı cehîm içre ısınsın yâ Rab
Berf-i bârân-ı burûdetden usanmışdır zirâ

Çıkdı Hâmî dü zebân-ı kalemimden târih
Bırakup saltanatın gitdi Stalin de ilâ

1955
1953

5. Şair, Atatürk ve Cumhuriyet gibi konularda da şiirler yazmıştır. Bu şiirlerde millî mücadeleyi savunan ve kazanılan zaferler ile övünen bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gâzi Mustafa Kemal Paşa'nın 338 İstiklâl Harbinde Yunanlıları Mağlûb Ettiğine
(Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/Fâ'ilün)

Âferîn ey hazret-i kişver-güşâ-yı ber-kemâl
Âferîn ey şîr-i mahbûb-ı Hüdâ-yı zü'l-celâl

Nâil-i feyz-i kemâlin olmasaydı şüphesiz
Gülşen-i ikbâline ermişdi bu mülkün zevâl

Hâneler yanmışdı sönmüşdü nice hân-mân
Eylemişdi milleti harb-i umumî bî-mecâl

Ansızın asker çıkardı İzmire Yunâniyân
Etdiler icrâ-yı envâ'-ı cinâyet nehb-i mâl

Geçdi bu câniler Afyon Eskişehir Bursaya
Gayretullâha dokundu doğrusu artık bu hâl

Halk me'yûs oldu sen 'azminde gösterdin sebât
Var didin bu mülkde hâlâ hayâta ihtimâl

Korkmayup meydâna çıkdın şevk-i im'ânınla sen
Ol zamân ki eylemişdi yurdu düşman pâ-y-mâl

Asker-i Yûnânı sen kahretmeye 'azm eyledin
Kalb-i 'adûya ser-â-pâ düşdi havf-i inhilâl

Cümle tahkîmâtını üç yılda ikmâl eyleyen
Düşmanı mahv etdin on beş günde oldu bir misâl

Bu senin bürhândır işte hulûs-ı kalbine
Taş tıkansun ağzına eylerise kim kîl [u] kâl

Bu sana ihsân-ı Hakk ey re'fet-i himmet-penâh
Tard-ı 'udvâna şerîr itfâ-yı nâr-ı ihtilâl

Çâr aktâr oldılar engüşt-i hayret ber-dehân

332 / Armağan ZÖHRE

Büm-veş bâğ-ı vatanda na‘ra-gûyân oldu lâl

Çok yaşa ey kahramân-ı millet ey fâtiḥ-şiyem
Neş‘e-i fethinle halk etsün dem-â-dem ihtifâl

Sâye-i ‘adlinde buldı şimdi millet râhatın
Zulm-i istibdâd artık eylemişdir irtihâl

Yurdumuz tathîr edildi levs-i habîs-i Rûmdan
Oldı “Gâzi Mustafa Kemâl” ana târiḥ-i fâl

1338

6. Yazdığı nazire ve tahmisler onun etkilendiği şairleri öğrenmemiz açısından önemlidir. Kilisli Muallim Rıfat, Samî, Şem‘î, Reşîd Paşa, Seyyid Vehbî ve Fuzûlî şairin tahmis ve nazireler yazdığı şairlerdir. Örnek olarak Fuzûlî’nin “henûz” redifli gazeline yazdığı tahmis aşağıda verilmiştir.

Tahmîs-i Gazel-i Fuzûlî

(Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün)

Âlem oldu şâd gönlüm lâne-i mâtem henûz
Def‘-i âlâm etdi âlem dinmedi nâlem henûz
Hasretinle hâb-ı râhat görmedi dîdem henûz
Oldı âlem şâd senden ben esîr-i gam henûz
Âlem etdi terk-i gam bende gam-ı âlem henûz

Hayt-ı hüsnün âlemi müştâk-ı dîdâr eyleyüp
Hâb-ı gamdan dîde-i uşşâkı bîdâr eyleyüp
Mürdegân-ı râh-ı aşka şefkat izhâr eyleyüp
Can bağışlardı lebin izhâr-ı güftâr eyleyüp
Urmadan İsí lebi cân-bahşlıktan dem henûz

İstemez erbâb-ı işret dehrin âb u tâbını
Câm-ı aşkın eylemiş reyyân aşk erbâbını
Gâlibâ görmüş de yârin çeşm-i nîm hâbını
Secdegâh itmişdi aşk ehli kaşın mihrâbını
Kılmadan hayli melâ‘ik secde-i âdem henûz

Sîne-i çâkimde derd-i dil nihân itmişdi hükm
Mihnet-i aşkı bana bâr-ı girân itmişdi hükm

Derde sabrım var mı gûyâ imtihân itmişdi hükm
Câna derdin cisme peykânın revân itmişdi hükm
Cism ile cân irtibâtı olmadan muhkem henûz

Baht mâni‘dir beni maksûda nâ‘il kılmağa
Kûy-ı yâre vuslat-ı dildâre vâsıl kılmağa
Sûd virmez ağlamak ol yâri mâil kılmağa
Eşk sarf eyler felekden kâm hâsıl kılmağa
Bu güher kadrini bilmez dîde-i pür-nem henûz

Çekmeyen âşık değil âlâm-ı aşkı bir nice
Âşık oldur geçmeye cânândan cânan geçe
Cümle varım kıldı yağma zâhidâ bir muğbeçe
Perde-i çeşmim makâm itmişdi bir tersâ-beçe
Olmadan mehd-i Mesihâ dâmen-i Meryem henûz

Gül güler feryâd ider gülşende her dem andelîb
Âşık ağlar şâd olur bu hâli gördükçe rakîb
Derd-i aşkın Hâmiyâ dermânı var ise şekîb
Ey Fuzûlî eyledi her derde dermân ol tabîb
Bu benim derdimdir ancak bulmayan merhem henûz

7. Anadolu zelzelesi ve Büyük kar başlıklarını taşıyan şiirleri onun doğal afetler ve felaketler karşısında duyarsız olmadığını göstermektedir.

326 Senesi Büyük Kar Fırtınası

(Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün)

Yirmi beş Kânun-ı sâni başladı dehşetli kar
Yağdı kırk gün beldemize durmadan leyl ü nehâr

Düştüler bî-dâne hep rûy-ı zemîne murguvân
Kalmadı tilki erânib âhuvân-ı kûhsâr

Köprüler yollar kapanmakla vesâ‘it durdu hep
Mahvolup gitdi tamâm eşcâr-ı zeytûn sad-hezâr

Fikrederken şöyle gûş itdim zebân-ı hâmeden
Yaz hesab it Hâmiyâ târih-i tâmmı “yağdı kar”

SONUÇ

Kilis, âlim, sanatkâr ve şairleri ile Osmanlı kültür coğrafyasının önemli edebî muhitlerinden biri olmuştur. Burada yetişen Hâmî, mürettep bir divan oluşturma arzusuyla kaleme aldığı şiirlerinde din-tasavvuf, vatan ve milli kimlik gibi konulara değinirken doğal afetler ve felaketler karşısında da duyarsız kalmamıştır. Şairliğini gösterdiği tarih kıt'aları ve divan şiiri geleneğine hâkim ve bağlı olduğunu gösteren gazeller onun "Mecmû'â-i Hâmî" ismini verdiği divançesinde en çok kullandığı nazım şekilleridir. Divanlar (Divançe/ Mecmua) Türk edebiyatının tarihi süreç içerisinde hangi aşamaları kaydettiğinin bütün yönleri ile irdelenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda özellikle İstanbul'a uzak ve taşra denilebilecek coğrafyalarda yaşayan şairlerin eserlerinin ortaya çıkarılmasının ve incelenmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- BAŞÇILLAR, S.** (trsz.) Kilisli Divan Şairleri Antolojisi, Kilis Kültür ve Dayanışma Derneği Yay., İstanbul.
- HÂMÎ** Dîvânçesi (Mecmû'a-i Hâmî), Mehmet Tektuna Özel Arşivi.
- KÖKSAL, M. F.** (2016). Kilisli Lutfullah Hâzım ve Dîvânçesi (Mecmû'a-i Lutfî), Kesit Yay., İstanbul.
- ŞENER, H.** (2014). Kilisli Zihnî Divanı, Grafiker Yay., Ankara.
- ŞENER, H.** (2014). Tezkirelerde Adı Geçen Kilisli Divan Şairleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 24, S. 1, Sayfa: 33-47.
- TUNCEL, M.** (2002). "Kilis" TDV İslâm Ansiklopedisi, C.26, s.5-8, Ankara.

